

LA PSIKOLOGIO DE LA MURDO (1-a parto)

Par. 4.- Krimonaskaj cirkonstancoj.

Poŝante la diversajn artikolojn pri tiu temo, oni komprenas ke tio kio movas al la krimo ne same influas ĉiun individuan kaj ke la sentemo de definitiva individuo varias. La stato de morala ekvilibro modifas ĝin kaj ĝi nur krakas kiam la mortiga ideo invadis la psikon kaj atingas la maksimumon dum la krizo.

Estas evidente ke tiu de paragrafo devus esti detalate poste ni eble entreprenos tiun taskon - kaj sole ampleksus ja multajn paĝojn, sed, maltrankvile Dron De Groot, ni nur skizos ĉefajn cirkonstancojn kaj klasifikos ilin en du grandajn grupojn, la malpliigon de la sociaj kaj familiaj fortoj kaj aliflanke de la adaptiĝo de la individuo al la realo.

a) En la rubriko "malpliigo de la sociaj kaj familiaj fortoj", ni citas: konfuzajn periodojn, militojn, revoluciojn, strakojn, batalojn, kaj krome persistas pri la morala izoligo, sambruska, de la krimo (pro vojaĝo, fuĝo, familiaforlaso, vivo en provizoraj loĝejoj, k.t.p.).

Koncerne la efikon de la senmoraligo de l'amasoj, ni notas ke la homo, lasita sola, tute nature emas ekstremajn kaj brutalajn solvojn kaj ke, konsekvenca, malsubteno de la moralaj devigoj signifas pli-graviĝon de la kriminala. La "patologia" aspekto de tiu lasta havas senco nur tiamzure ke ĝi estas fenomeno relative reduktebla al la ĉirkaŭa moraleco. Se delikto harmonias kun la ĉirkaŭaj tendencoj, ĝi inkliniĝas fariĝi "normala"; tial, oni nepe ne studu la krimulon ne malkoncedante lin al la ĉirkaŭaĵo, ĉar ekzemple, se ni ne povas nenormalan patronon kiu flegas forigis novnaskitojn, en Norvegio, kie virinoj deligitaj de grava socia movado proponas la leĝon mortigon de ĵusnaskitoj, la devia karaktero, specifanta la patologian agon, forblas.

b) La malpliigo de la adaptiĝkapablo de la individuo al la realo ampleksas la korpostatajn nesufiĉojn (insuffisance constitutionnelles) nome intelektan debilecon (2) kaj precipe la anormalecojn de la temperamento, la emocian malkvilibron, kaj la akiritajn (acquired) nesufiĉojn, kiel psiĉozon en la komenco (4), diversajn toksigojn (5) kaj malsanon. Eble estas multaj pli krimonaskaj kiam la kulpulo estas cedanta ol kiam la mortiga ideo ne ekrupe lian menson, same, mense malsano eble komencanta kaj sen grandaj simptomoj, se ĝi aliformas la personacon, igas terure krimonaska, ĉar oni ad traktas la estontan krimulon, kvazaŭ li ne estas supersentema kaj ankoraŭ toleris la normalan traktadon. Tial ne estas neglaktinda konsideri la eblan parton de provo fare de la socia, familia, raso medicoj, kaj ankoraŭ rare de la viktimo mem. Ni jam konsistas ke la estonta krimulo provas forŝovi sin (ekvivalentoj, fatalismaj agoj, simptomo de la krizo) sed oni ne ĉiam parolas as tion al li.

Par. 5.- Mortigoj ne-elfaritaj.

Antaŭ ol illustri la teorion per tipaj kazoj, estas dezirinde kontaktiĝi kun arĥivatoj de tiel progresintaj, sed en kiuj malgranda intervenas agoj kies mortiga senco estas sendube klara kaj por ilia plenumo kaj por la spektatoroj. La autero de tia ne-elfarita mortigo situas ke inter la stadioj kiujn ni ekzamenis: tio montras ke en gradoj ekzistas en la fenomeno, tiuj gradoj nun estas slavice nomenditaj. La graveco de la mortigaj elementoj, ni rakonas:

- a) hommortigan samluziĝon;
- b) agon relative mortigan sed kun ebla nerakta mortiga efiko;
- c) preterlasan krimon;
- d) ne-elfaritan mortigon;

... Jam estiĝas bedaŭro ke iu ne mortis kvankam li troviĝis, tute ekster la volo de la kranckandidato, en kondiĉoj kiuj antaŭvidigis la morton. Tiu mortiga seniluziigo, ofta ĉe heredantoj kaj flegistinoj, estas sinteno nur morale kondamnoble kaj Dro De Greeff donas ekzemplon, strikte aŭtentan, kiam ni sube komplete reproduktas (la aliaj numeroj estas nur resumitaj);

Kuracisto estis vokita de vilaĝanino, kiu suferis pneumonon. Ŝia stato estis senespera. Li konsideris ĝin perdita; estere la afekcio daŭris jam dek tagojn. Li forlasis la malsanulinon, vespere, kaj petis ke oni venu tuj por serĉi la "tre fortan" botelon, kiu li preparos. Ni lasu la parolon al li:

"Mi rapide reiris por prepari la promiscitan potion (3). Mia malĝojo mildiĝis en la freŝo de la krepusko;.....fore la plendo de vaporarano skrapis la horizonton, mi longtempe ĉudis ĝin ripetiĝi.

"La botelo atendis unu horon; du horojn. La postan matenon ĝi ĉiam estis tie. Mi kredis ke la virino mortis kaj volis vidi.

"Ĉe mia eniro, tagiĝis. La edzo estis en la brua ĉambro, kubulante sur la kameno, la kapon klinitan, la pipon inter la dentoj. Ne levante la kapon (kiel li rekonis min?), li signis ke mi eniru.

"Li rimarkis kandelon brulantan antaŭ bildo de sanktulo sur la kameno; ŝi mortis, mi pensis. Respekte mi paŝis al la ĉambro.

"Radia, la malsanulino atendis min; la cianozo (7) malaperis; la spirado estis regula; la vizaĝo ĝoje serena.

"La virino ne volis submetiĝi al nova ekzameno.

"-- Aŭskultu, ŝi konfidis al mi, estas mia tagnaŭo je S-a Antonio. Hier-aŭ vespere mia edzo diris al mi: "Nu, Johano, ne eblas tiom suferi; ni faru tagnaŭon je S-a Antonio por ke li faru tion aŭ tion ĉi: sanigi aŭ morti". Tial oni ne serĉis la botelon...

"Kiam mi repasis tra la kuirejo, la viro nun rigardis min.

"-- Nu? li eligis.

"-- Ĝi sanigos, mi respondis, pli feliĉa ol mi volis diri.

Lia vizaĝo ree pezis sur la pavilon.

"Ankaŭ la parĉestro diris tion al mi, li grumbliis. Tiam la aldonis kun senpova furiozo:

"-- Sacré Dieu! Post du tagoj ŝi ree estas tie kaj superŝutos min per insultoj!"

Levango de insultoj skuis lian pezan estaĵon; mi silente rigardis. Estis nur novo. La viro prenis karbojn el la fajro kaj rebruligis sian pipon. Poste, vidante la kandelon, kiu ankoraŭ timeme flagretis, li momenton fiksigis ĝin, kvazaŭ li pripensus:

"-- Senutilas malŝpari ĝin, li konkludis. Li blovestingis la kandelon. Lia blovo swingis la bildon en la ĉaron; ĝi refalis kiel morta folio." (8)

Ni rimarkigu: en ĉi kazo ankaŭ ekzistas latentaj konfliktoj, laceco kaj almenaŭ la edzo jam konsideris: "kiel li fartus, kiam lia edzino estus malaperinta. La "neformulita konsento" progresis pro la grava malsano de la virino: kiam oni venigis la kuraciston la stato estis senespera kaj sanigo ne plu probabilia. Post la vizito, la edzo volus esti certa, ĉar la kuracisto ne ŝajnis konvinkita pri baldaŭa morto: tial verŝajne la tagnaŭo por akceli la aferon, ĉar S-a Antonio ne faros miraklon... La kandelo restas bruli kaj kiam la kuracisto sciigas la sanigon, la edzo ne plu ruzas: li sakras kaj estingis la kandelon; tiu detalo rivelas por kio oni preĝis al la sanktulo.

Tiu viro certe ne murdos sian edzinon; la malsano nur montris al li eblan solvon de la laceco, kelkaj detaloj, favoraj al la malsano, estis neglektataj kaj li provis kunlaborigi sanktan Antonion. Sed estas nur nerektajtoj, okvilvalentoj, fido al la hazardo, tamen ion helpita. La cirkonstancoj devigis la viron konsciigi pri la moralaj inklinoj kaj "formuli la konsenton". Tiam li bedaŭras la venigon de la kuracisto, eble ankaŭ la tagnaŭon, sed liaj propra intencoj ne plu progresas: li haltas, konsciigas kaj rebruligas sian pipon...

(1) = (6) de la antaŭa parto
(2) = (7) de la antaŭa parto
(3) debile: sene malforta (Medicine vortaro jam citita n° 607; ankaŭ K. La-loccay kaj G. Waringhien: Poezia Fakvortaro en "Kiel fariĝi poeto"

Parnasa Gvidlibro, L.M. 1932).

- (4) psiĉozo: malsano kiu koncernas la menson (Medicina Vortaro, jam citita n° 2811).
- (5) toksigo: toksa = venena (sama Medicina Vortaro n° 3436).
- (6) poĉo: vidu (5) ĉi-syb.
- (7) cianozo: blua haŭtkoloro pro malkativeco de la sangofluado en la kapilaraj vazoj (sama Medicina Vortaro n° 339).
- (8) poĉo: likva medikamento (sama Medicina Vortaro n° 2704); kuraca trinkaĵo (poĉia fakvortaro jam citita sub (3)).
- (9) La Psychologie de l'Assassinat, loc. cit. p. 234.

(dabrigota - Verkis por la revuo K.M.)

3288882888882888888

SKRIBTALENTOJ DE NIAJ ĜENELBROJ: - La Faktoro "Potenco" en la historio. -

(3-a dabrigo - vidu lastan artikolon pri tiu temo en la aprila numero de '44 - La redakcio ne volis dabrigi la artikolon dum la germana okupado de nia patrujo ĉar la verkisto skribis en ĝi verecojn kiuj oni tiam ne povis esprimi)

Jen sufiĉe da pruvoj historiaj por montri kiam grandan rolon ludas la faktoro "potenco". Se, por pruvi tiajn tezojn oni ĉiam montras al longtempe pasintaj faktoj tio estas ĉar la historia perspektivo permesas pli da objektiveco kaj ankaŭ ĉar intertempe publikigis sufiĉe da historiaj dokumentoj kiuj montras la ĝustecon de iu tezo. Tamen por pruvi la supre donitan tezon ni volas atentigi pri fakto el la nuna tempo kiu estas tiel evidenta ke ĝi ne lasas eĉ la plej etan dubon: la ekzemplo de Finnlando. Unue la Anglo-Amerikanoj komete materiale sed ege morale subtenis la luktegon de tiu malgranda popolo kontraŭ la Rusa koloso. Kontraŭe la Germanoj silentadis, silentadis. Poste la malo. La Germanoj subite ekhelpis kaj la Anglo-Amerikanoj silentadis...

Se nun ni revenas al la hodiaŭ kaj vidas la staton de l'afero ni rimarkas la jenon. La plej granda parto de la malgranda landoj ne gvidas sed toleras un politikon. Kaj tiu politiko estas difinita de iuj faktoroj potencaj kaj geografiaj. Kaj tio ĝis nun daŭras ne depost kelkaj jaroj sed la daŭro por tiuj landoj malsimilas de 50 jaroj ĝis 2 jarcentoj.

Anglujo akiris en la daŭro de tiuj 2 jarcentoj grandan, vastan mondpozicion. Ĝi evidente volas gardi tion. Tio estas la nepre celo de l'angla politiko. Por tio necesas almenaŭ ke Anglujo restu arbitro pri Eŭropo. Tial ĝi ne toleras iun ajn konkurencon en Eŭropo.

Japanujo ne nur havas similan geografian pozicion rilate al Azio kiel Anglujo rilate al Eŭropo. Sed Japanujo, kiu travivas Renesancan, kiu tre tre multe lernis pri tekniko en Eŭropo, sentas sin la plej altnivela popolo de l'Oriento. Tion ĝi nomas: "ordigi Azion". En la estonteco Japanujo devos veni en konflikto kun Ruslando-Siberio ĉar Siberio estas en febregra ~~evolvo~~ evoluo. La mondo ne sciis tion pri Siberio. Germanaj aviadistoj malkovris nekonatajn centrojn de industrio.

Ameriko estas la monopotenco kaj ankaŭ tre grava produktanto de diversaj materioj.

Sur nia kontinento ni havas ĉiam la lukton de la du fortoj Francujo-Germanujo. Francujo volas esti la plej forta sur la kontinento kaj por pravigi tion ĝi blindigas sin per tuko sur kiu travigis la vortoj "nation prédestinée" (sorto-favorita nacio). La grandeco de Germanujo ripozas sur la kvanto de forto kiun ĝi havas kaj sur la malforto de Francujo, kiel A. Hitler mem diras en "Mein Kampf 323-327e Auflage Zentral Verlag der N.S.D.A.P. München 1938 p. 766-767":

"La ne nur en sia homnombro sed ankaŭ en siaj plej bonaj rasaj elementoj ornanta Francujo kapablas teni sian signifon en la mondo nur per nenigo de Germanujo. La Franca politiko povas fari mil flankvojojn, ie al la fino troigos ĉiam tiu celo kiel plenumo de lasta deziro kaj plej profunda sopiro... Por tiu oni plene komprenos tion en Germanujo, tiel ke oni ne plu lasos permesi la vivolon de la Germana nacio en nura pasiva sinprotekto, sed ke oni levigos ĝin al ĝisfina aktiva intertraktado kun Francujo kaj ke oni jetos sin en la sta decida batalo kun de germana flanko plej grandaj finceloj: nur tiam oni estos kapabla finfinigi tiun eternan kaj senfruktan luktegon inter Germanujo kaj Francujo; sed sub tiu kondiĉo ke Germanujo vidas en la pereigo de Francujo nur ilon por poste al nia popolo doni en alia direkto la eblan disvasigon."

Nederlandsche Vertaling van Steven Barendts 11-35 duizend Amsterdam p. 834-35)